

14. Вишневецька С. В. Судова практика та її роль у розвитку трудового законодавства України / С. В. Вишневецька, Т. Б. Іваницька // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 7. – С. 87–91. ; Vyshnovetska S. V. Sudova praktyka ta yii rol u rozvytku trudovoho zakonodavstva Ukrainy / S. V. Vyshnovetska, T. B. Ivanytska // Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo. – 2018. – № 7. – S. 87–91.

15. Росік Т. В. Роль судової практики в сучасній правотворчості: теоретико-прикладні аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Тетяна Володимирівна Росік; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 238 с. ; Rosik T. V. Rol sudovoi praktyky v suchasni pravotvorchosti: teoretyko-prykladni aspekty : dys. ... kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.01 / Tetiana Volodymyrivna Rosik; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – Kyiv, 2016. – 238 s.

G. Tykhomyrova

K. Baldzhy

THE CONCEPT OF «JUDICIAL PRACTICE»: ESSENCE, MAIN APPROACHES TO ITS DEFINITION

The article is devoted to the problem of understanding the concept of «judicial practice». The pluralism of views on this issue is revealed and the existing approaches to the definition of this concept are analyzed. The advantages and disadvantages of the respective approaches are outlined, and attention is drawn to the impossibility of considering the concept of «case law» only on the one hand due to its multifaceted nature.

The connection between judicial practice and judicial precedent is analyzed and the approach to the impossibility of identifying the relevant concepts is substantiated. Several directions of interpretation of the researched concept are established, where according to the first, the sign of the equation between judicial practice and judicial activity is put. According to the second – between case law and legal experience. It is pointed out that the third direction combines the elements of the first two, and also emphasizes the advantages of such a disseminating interpretation.

The correlation of the category «judicial practice» with related categories is investigated and its independent meaning as a concept is emphasized. The features of judicial practice and aspects of its essence are described. The author's definition of «judicial practice» is offered and its use is substantiated. The importance of the category «ECtHR practice» is emphasized for the national legal system, and therefore the relevant concept is considered through the prism of general research.

Key words: complex category, legal provisions, judicial activity, judicial practice, judicial precedent, legal practice.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2020 р.

УДК 342.95

В. І. Теремецький

Я. В. Журавель

ПОНЯТТЯ ДЕЛІКТНИХ ПРАВОВІДНОСИН ТА ЇХ ОСНОВНІ ОЗНАКИ

Стаття присвячена дослідженню поняття, змісту та сутності дефініції «правовідносини». Проаналізовано наукові праці у досліджуваній сфері. Вказано на

наявність прогалини при трактуванні терміну «деліктні правовідносини» в його класичному значенні та місця цього виду суспільних відносин у правовій системі України. Доведено, що у більшості наукових праць значення цього терміну не розкрито, а лише опосередковано в той чи інший спосіб проаналізовано його окремі ознаки. Обґрунтовано актуальність та необхідність формулювання авторського визначення терміну «деліктні правовідносини», під яким запропоновано розуміти урегульовані правовими нормами відносини, що виникають у зв'язку з вчиненням правопорушення (делікту), встановленням факту делікту, застосуванням державно-владного примусу під час процесу притягнення суб'єкта, що вчинив протиправне діяння до одного з видів юридичної відповідальності, відновленням порушених прав і свобод та відшкодуванням завданої шкоди.

Значна увага приділена новелам вітчизняного законодавства щодо внесення змін до деяких кодифікованих актів матеріального та процесуального права, наведені зауваження з приводу запропонованих змін. Зазначено, що найбільше протиріч викликає законодавче закріплення терміну «кримінальний проступок», а також сам поділ кримінальних правопорушень на злочини і кримінальні проступки та обрані критерії такого поділу.

Розкрито складові терміну «деліктні правовідносини», а саме: терміни «делікт» та «правовідносини». Вказано, що деліктні правовідносини виникають в момент вчинення делікту та є складовою правовідносин. Розглянуто питання класифікації правовідносин та їх ознаки. Виявлені характерні особливості деліктних правовідносин. Зроблено висновок, що під час вчинення суб'єктом юридичної відповідальності делікту виникають деліктні правовідносини, які є складовою правовідносин, і мають всі їх ознаки.

Ключові слова: *делікт, правовідносини, деліктні правовідносини, класифікація, ознаки, суб'єкт делікту.*

DOI 10.34079/2226-3047-2020-10-19-80-89

Актуальність дослідження. Розбудова сучасної правової держави неможлива без реального забезпечення всіх без виключення прав та свобод людини і громадянина, передбачених чинним законодавством. При цьому всі суб'єкти, наділені відповідними повноваженнями щодо гарантування, забезпечення та відновлення прав людини та громадянина, закріплених в Конституції України, повинні діяти лише в рамках правового поля, втілюючи основоположні принципи верховенства права, рівності всіх перед законом, недопустимості звуження існуючих прав тощо.

Тривалий час пріоритетним питанням у цій сфері були дослідження генези кримінальної відповідальності за вчинення різних злочинів. А проблематика відповідальності за вчинення деліктів загалом та проступків, зокрема, перебувала поза увагою більшості науковців. Ще менш вивченими є питання теорії і практики деліктних правовідносин, що сьогодні, враховуючи питання неухильного дотримання та гарантування прав і свобод людини та громадянина, є першочерговим завданням суб'єктів владних повноважень.

Розглядаючи питання розвитку наукової думки щодо терміну «деліктні правовідносини», слід зазначити, що в силу обставин, викликаних в основному отриманим від радянського адміністративного права «спадком», де поняття «делікт» асоціювалося майже виключно з терміном «адміністративне правопорушення», більшість науковців у своїх дослідженнях вживали термін «адміністративний делікт» та його похідні («адміністративно-деліктні правовідносини», «адміністративно-деліктне

право», «адміністративно-деліктні відносини», «адміністративна деліктність», «адміністративно-деліктне провадження» тощо). При цьому зазначені терміни переважно досліджувалися в межах адміністративно-деліктного права як підгалузі адміністративного права. І помилкове трактування «проступку» як синоніму «адміністративного правопорушення» призвело до інших помилкових тверджень. Зокрема в наукових працях з'явився термін «адміністративний проступок», який також став вживатись як синонім «проступку». Тому можна стверджувати, що на сьогодні існує певна прогалина при трактуванні як терміну «деліктні правовідносини» в його класичному значенні, так і місця цього виду суспільних відносин у правовій системі взагалі.

Отже, тема аналізу деліктних правовідносин, визначення їх ознак є актуальною та потребує спеціального ґрунтовного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правова категорія «правовідносини» у різні часи була предметом наукового дослідження Л.В. Ковалю, О.І. Остапенка, Ю.К. Толстого, Л.С. Явича, Р.О. Халфіної, О.Ю. Піддубного, Т.С. Кириченко та інших учених. Питанням розвитку й становлення адміністративно-деліктного права в його різних аспектах присвятили свої праці такі вітчизняні вчені, як О.В. Кузьменко, В.К. Колпаков, Т.О. Коломоєць, В.Б. Авер'янов та інші. Останнім часом проблемам визначення терміну «делікт» та його складовим, поділу на злочин і проступок за ознакою суспільної небезпеки, а також розвитку юридичної деліктології присвятили свої праці Д.М. Лук'янець, О.І. Миколенко, С.В. Петков, М.А. Самбор.

Проте незважаючи на наявні результати та наукові здобутки із зазначених вище питань, останні новели вітчизняного законодавства, що кардинально вплинули на доктрини розуміння суті деліктних правовідносин, змушують не лише переглянути сталі уявлення про їх зміст та структуру, а й піддати ревізії саму концепцію правовідносин в аспекті класичного римського права.

Мета статті – на підставі всебічного аналізу основних концептуальних підходів до розуміння категоріального апарату, що відноситься до правового інституту юридичної відповідальності, розкрити поняття «деліктні правовідносини» та надати характеристику його основних ознак.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, термін «делікт» походить від латинського *delictum* – правопорушення, провина, проступок, і означає «протиправну поведінку, правопорушення, тобто незаконну дію, проступок або злочин, іншими словами вчинення дії, що суперечить закону і завдає шкоди суспільству, державі або особі» [1, с. 372]. Тобто досліджуваний термін розкривається через супутню та взаємопов'язану дефініцію – «правопорушення». Слід зазначити, що ці два терміни – «делікт» та «правопорушення» – у більшості випадків науковцями також вживаються як тотожні за канонами римського приватного права, яке визначає його як «заподіяння шкоди іншій особі, її сім'ї або майну, порушення правового припису або заборони. Наслідком учинення делікту була відповідальність, що наставала за наявності таких умов: дієздатність правопорушника, вина, здійснення правопорушення» [2, с. 5]. При цьому зобов'язання, що виникають, прийнято називати позадоговірними – по своїй суті «деліктні зобов'язання – це протиправні дії, які призводять до юридичних наслідків і які не пов'язані з порушенням договору (контракту)» [1, с. 373].

Сьогодні термін «делікт» у його класичному розумінні (йдеться про римське право) в законодавстві України не застосовується. Водночас останнім часом його широке використання в науково-правовій літературі та практиці призвело до певного викривлення понятійно-термінологічного апарату у цій сфері. Цей термін почали застосовувати як своєрідну данину моді у сферах, де він в взагалі не повинен

вживатися. При цьому нівелюється його сутність і значення. Також цьому сприяє й не зовсім вдале запозичення або імплементація окремих норм міжнародного права та законодавства інших країн, що мають відмінну від України правову систему. Так, із 45 нормативно-правових актів, розміщених у базі «Законодавство України» на офіційному сайті Верховної Ради України, термін «делікт» переважно вживається щодо сфери цивільного права та різних договірних зобов'язань, зокрема й міжнародних [3].

Отже, можна зробити висновок, що в досліджуваній сфері є певні термінологічні проблеми, які сьогодні вже перейшли межу теоретичних розвідок і торкаються законодавчого застосування понятійно-категоріального апарату. Автори цієї статті відстоюють точку зору, що делікт може поділятися лише на дві складові, розмежування яких відбувається за класичною схемою римського права (її ще називають горизонтальним поділом) – за ознакою загрози суспільній безпеці (суспільна небезпека та суспільна шкідливість), відповідно на злочини та проступки.

Як відомо, відмінність і тотожність окремих понять можна виділити з аналізу їх сутності. За класичною теорією права «правопорушення – це суспільно небезпечне або шкідливе діяння (дія або бездіяльність), яке порушує норму права» [1, с. 238]. У цьому сенсі вказаний термін є тотожним терміну «делікт», оскільки він формується за рахунок категорій «порушення» та «право», і, як свідчить аналіз його змісту, включає в себе (охоплює) поняття «злочин» (або ж «кримінальне правопорушення» відповідно до законодавчих змін, про які буде йтися далі) за рахунок включення однієї з його ознак – суспільної небезпеки, що визначено у ст. 11 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [4], а також поняття «адміністративне правопорушення» – знову ж таки через включення такої його ознаки як «суспільна шкода».

Автори статті свідомо уникають дискусії щодо розмежування, співвідношення або законодавчого застосування термінів «злочин», «кримінальне правопорушення», «кримінальний проступок», «адміністративне правопорушення», «дисциплінарний проступок» тощо, адже це питання виходить за межі цього дослідження і до того ж достатньо ґрунтовно висвітлене у науковій літературі. Проте аналіз наукової періодики з досліджуваної проблематики та останніх новел вітчизняного законодавства (йдеться про законодавче закріплення терміну «кримінальний проступок» до КК України Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (далі – Закон) [5]) потребує свого аналізу.

Так, відповідно до цього закону термін «злочин» (тобто «передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину»), про який йдеться у ч. 1 ст. 11 КК України, замінено на термін «кримінальне правопорушення» (тобто «передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність»), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення»). І якщо раніше у КК України за ступенем тяжкості злочини поділялись на злочини невеликої тяжкості, злочини середньої тяжкості, тяжкі злочини та особливо тяжкі злочини, то нині згідно з ч. 1 ст. 12 КК України «кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки і злочини», а злочини, зі свого боку, – на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі (ч. 3 ст. 12 КК України) [4].

Законодавчо термін «кримінальний проступок» розкрито у ч. 2 ст. 12 КК України і тлумачиться як «передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі» [4]. Тобто законодавцем межею розмежування між кримінальним проступком та злочином обрано майновий ценз, передбаченого

відповідною статтею КК України покарання (в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), або ж критерій, пов'язаний із відбуванням покарання у вигляді позбавлення волі.

Мотивацію та обґрунтування таких змін можливо визначити, проаналізувавши низку підготовчих документів до проекту зазначеного закону, зокрема пояснювальну записку до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [6] та Висновок Головного експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [7].

Перше, на що необхідно звернути увагу, – це невідповідність назви Закону його змісту. Так, у назві вказано на «спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» – відповідно у тексті повинно йтися про певні процедурні зміни, хоча фактично Законом вносяться зміни до чотирьох нормативно-правових актів: КК України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального процесуального кодексу України та Кримінально-виконавчого кодексу України. Внесені зміни є кардинальними, хоча «деякі положення законопроекту суперечать усталеним положенням національної кримінально-правової доктрини» [7].

По-друге, підтримуючи загалом зауваження, викладені у Висновку [7], зауважимо, що здебільшого вони стосуються його окремих норм, тобто вся увага зосереджена на, так би мовити, його тактичному аспекті. Водночас автори законопроекту залишили без належного наукового аналізу стратегічні наслідки внесених змін, які можуть мати й певний негатив. Такі помилки у законотворчості, коли політична чи будь-яка інша доцільність впливає на рішення щодо прийняття нормативно-правового акта або внесення відповідних змін, останнім часом є непоодинокими. Яскравим прикладом цього є процес підготовки та прийняття Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» [8], більше відомого як «Закон Савченко». Його окремі положення були скасовані, адже мали складнощі при правозастосуванні, а також призвели до негативних наслідків, що збурили громадськість та внесли певну дезорганізацію в роботу правоохоронних органів. Вбачається, що цього можна було уникнути, у разі дотримання основоположних принципів законотворчості у процесі його розробки, а також опираючись на висновки експертизи цього законопроекту та відгуки низки науковців і практиків, які ще до його прийняття називали «непрофесійним, популістським і просто безглуздом» [9], «загрозою для суспільства» [10] тощо.

По-третє, не зрозуміло чому, формулюючи основне завдання «гуманізацію кримінального законодавства» [11] шляхом законодавчого застосування терміну «кримінальний проступок», законодавець вилучив із КУпАП низку статей, включивши їх до КК України, адже це не логічно та не відповідає поставленому завданню.

По-четверте, слід підтримати точку зору С.В. Петкова, який піддає критиці спосіб розмежування злочинів та кримінальних проступків, зазначаючи, що «з теоретичної точки зору незрозуміло, як злочин (кримінальне правопорушення) може поділятися, відповідно до стягнень за його вчинення, на «злочин» і «кримінальний проступок». Тобто навіть на рівні теоретичного осмислення протиправного суспільно небезпечного діяння існує нелогічність і протиріччя» [2, с. 25]. Отже, досі не надано визначення терміну «кримінальний проступок».

Підсумовуючи викладене зазначимо, що викладені критичні зауваження до норм даного Закону, поряд з низкою інших, висловлених дослідниками в науковій періодиці за останній час, стосуються насамперед його новел щодо законодавчого визначення «кримінальний проступок», що нівелює основоположний підхід щодо поділу терміну «делікт» на «злочини» та «проступки».

Проаналізувавши термін «делікт» та розкриваючи поняття «деліктних правовідносин», для кращого розуміння його сутності, вважаємо за необхідне надати характеристику іншій складовій досліджуваного терміну – категорії «правовідносини».

Як відомо, правовідносини – «це урегульовані нормами права суспільні відносини, учасники яких є носіями суб'єктивних прав та обов'язків, що охороняються і гарантуються державою» [12, с. 640]. Оскільки це визначення найбільш вдало відображає суть цього терміну, тому його буде покладено в основу цього дослідження.

Водночас вважаємо за необхідне навести класифікацію правовідносин, яка є важливою у зв'язку з останніми змінами законодавства, про яке було згадано вище. У теорії права їх прийнято розрізняти за низкою ознак, зокрема, за:

– галуззю права (предметом правового регулювання) – конституційні, цивільні, адміністративні тощо;

– рівнем правового регулювання – матеріальні та процесуальні;

– характером юридичного обов'язку – активні та пасивні;

– способом задоволення уповноваженої особи – речові та зобов'язальні;

– кількісним складом учасників – прості та складні;

– тривалістю дії – короткочасні, довгострокові або ж постійні (триваючі);

– ступенем визначеності сторін – відносні та абсолютні;

– характером розподілу прав і обов'язків – односторонні та двосторонні;

– характером правового регулювання – договірні та імперативні.

Ґрунтуючись на зазначеному вважаємо за необхідне розглянути основні ознаки правовідносин, які, на думку Д. М. Лук'янца, притаманні й делікту [13, с. 11-13], серед них:

– реальна взаємодія двох суб'єктів відносин між собою, один з них – обов'язково індивідуалізований;

– знаходяться під захистом держави, їх виконання забезпечується можливістю застосування державного примусу;

– існують у нерозривному зв'язку з юридичними нормами, що виступають нормативною базою їх виникнення, зміни і припинення». Зауважимо, що у цьому разі під суб'єктом деліктних правовідносин необхідно розуміти індивідуально визначеного суб'єкта права, «який реалізував свою правосуб'єктність у частині реалізації конкретних прав і свобод у конкретних правовідносинах...». При цьому Т.О. Санжарук, розмежовуючи поняття «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин», зазначає, що «не будь-який суб'єкт права є суб'єктом того чи іншого конкретного правовідношення» [14, с. 92]. Утім з практичного боку ці категорії є однорідними, адже суб'єктом правовідносин є суб'єкт права, який реалізовує свою правосуб'єктність [15, с. 56].

Отже, проаналізувавши зазначені терміни можна зробити висновок, що під час вчинення суб'єктом юридичної відповідальності делікту виникають деліктні правовідносини, які є складовою правовідносин, і мають всі їх ознаки.

Досить цікавою у цьому сенсі є думка Д.М. Лук'янца, який деліктні правовідносини називає антиподом позитивних правовідносин, оскільки «на відміну від правовідносин... врегульовані нормами права суспільні відносини, учасники яких

мають суб'єктивні права і юридичні обов'язки ... не реалізуються, а порушуються» [13, с. 14].

Слід зазначити, що за логікою послідовності, для виникнення деліктних правовідносин необхідно декілька складових, а саме: вчинення суб'єктом делікту дій, що мають всі ознаки делікту, при цьому повинні бути порушені майнові та/або немайнові права іншої (потерпілої) сторони, які охороняються правовими нормами а також встановлення (фіксування) таких протиправних дій.

Висновки. Отже, необхідно зробити висновок, що під терміном «деліктні правовідносини» необхідно розуміти урегульовані правовими нормами відносини, що виникають у зв'язку з вчиненням правопорушення (делікту), встановленням факту делікту, застосуванням державно-владного примусу під час процесу притягнення суб'єкта, що вчинив протиправне діяння до одного з видів юридичної відповідальності, відновленням порушених прав і свобод та відшкодуванням завданої шкоди.

Характерною особливістю деліктних правовідносин є те, що вони виникають виключно з моменту вчинення делікту суб'єктом делікту, є складовою правовідносин, які зі свого боку є частиною суспільних відносин, мають всі ознаки правовідносин.

З огляду на важливість окресленої проблематики перспективним напрямом подальших наукових розвідок є дослідження питань адміністративної деліктології.

Список використаної літератури

1. Юридична енциклопедія / за ред. Ю.С. Шемшученка. - Київ, 1998. - Т. 2. - 744 с. ; Yurydychna entsyklopediia / za red. Yu.S. Shemshuchenka. - Kyiv, 1998. - Т. 2. - 744 s.
2. Деліктологія: моногр. / під заг. ред. С. В. Петкова, І. М. Копотуна. – Куноівце : Академія ГУСПОЛ, 2020. - Т. 1. - 438 с. ; Deliktologhiia: monohr. / pid zah. red. S. V. Pietkova, I. M. Kopotuna. – Kunovitse : Akademiia HUSPOL, 2020. - Т. 1. - 438 s.
3. Всі документи бази даних «Законодавство України», параметри пошуку: «делікт» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/find/a?text=%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82&textl=3&bool=and> (дата звернення 11.06.2020). ; Vsi dokumenty bazy danykh «Zakonodavstvo Ukrainy», parametry poshuku: «delikt» [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/find/a?text=%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82&textl=3&bool=and> (data zvernennia 11.06.2020).
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (станом на 17.06.2020) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 08.06.2020). ; Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. (stanom na 17.06.2020) [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (data zvernennia 08.06.2020).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень [Електронний ресурс] : Закон України від 22.11.2019 № 2617-VIII. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text> (дата звернення 09.06.2020). ; Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen [Elektronnyi resurs] : Zakon Ukrainy vid 22.11.2019 № 2617-VIII. - Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text> (data zvernennia 09.06.2020).
6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень

[Електронний ресурс] : Пояснювальна записка від 16.11.2017 № 7279-1. - Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62902 (дата звернення 08.06.2020). ; Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen [Elektronnyi resurs] : Poiasniuvalna zapyska vid 16.11.2017 № 7279-1. - Rezhym dostupu : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62902 (data zvernennia 08.06.2020).

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень [Електронний ресурс] : Висновок Головного науково-експертного управління від 18.12.2017. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62902 (дата звернення 09.06.2020). ; Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen [Elektronnyi resurs] : Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnia vid 18.12.2017. – Rezhym dostupu : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62902 (data zvernennia 09.06.2020).

8. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання [Електронний ресурс] : Закон України від 26.11.2015 № 838-VIII. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-19#Text> (дата звернення 11.06.2020). ; Pro vnesennia zminy do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia poriadku zarakhuvannia sudom stroku poperednoho uviaznennia u strok pokarannia [Elektronnyi resurs] : Zakon Ukrainy vid 26.11.2015 № 838-VIII. - Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-19#Text> (data zvernennia 11.06.2020).

9. Святенко Т. Закон Савченко: Як благі наміри випускають злочинців на свободу [Електронний ресурс] / Т. Святенко // Сайт 112.ua. – 2016. – 31 січня. - Режим доступу : <http://ua.112.ua/statji/zakon-savchenko-yak-blahi-namiry-vypuskaiut-zlochynstiv-na-svobodu-287777.html> (дата звернення 09.06.2020). ; Sviatenko T. Zakon Savchenko: Yak blahi namiry vypuskaiut zlochynstiv na svobodu [Elektronnyi resurs] / T. Sviatenko // Sait 112.ua. – 2016. – 31 sichnia. - Rezhym dostupu : <http://ua.112.ua/statji/zakon-savchenko-yak-blahi-namiry-vypuskaiut-zlochynstiv-na-svobodu-287777.html> (data zvernennia 09.06.2020).

10. Старенький: Закон Савченко – угроза для общества [Электронный ресурс] // РИА Новости Украина. – 2016. – 1 марта. - Режим доступа : <https://web.archive.org/web/20160720170932/http://rian.com.ua/view/20160301/1006011227.html> (дата обращения 11.06.2020). ; Starenkiy: Zakon Savchenko – ugroza dlya obshchestva [Elektronnyy resurs] // RIA Novosti Ukraina. – 2016. – 1 marta. - Rezhim dostupa : <https://web.archive.org/web/20160720170932/http://rian.com.ua/view/20160301/1006011227.html> (data obrashcheniya 11.06.2020).

11. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень [Електронний ресурс] : Пояснювальна записка від 02.04.2020. - Режим доступу : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68525 (дата звернення 09.06.2020). ; Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro Vyshchyi antykoruptsiinyi sud» u zviazku z pryiniattiam Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do

deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen [Elektronnyi resurs] : Poiasniuvalna zapyska vid 02.04.2020. – Rezhym dostupu : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68525 (data zvernennia 09.06.2020).

12. Марченко М. Н. Теория государства и права : учебник / М. Н. Марченко. - 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Проспект, 2004. - 640 с. ; Marchenko M. N. Teoriya gosudarstva i prava : uchebnik / M. N. Marchenko. - 2-e izd., pererab. i dop. – Moskva : Prospekt, 2004. - 640 s.

13. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання : моногр. / Д. М. Лук'янець. – Суми : Університетська книга, 2006. - 367 с. ; Lukianets D. M. Administratyvno-deliktnyi vidnosyny v Ukraini: teoriia ta praktyka pravovoho rehuliuвання : monohr. / D. M. Lukianets. – Sumy : Universytetska knyha, 2006. - 367 s.

14. Санжарук Т. О. Поняття «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин»: питання розмежування / Т. О. Санжарук // Актуальні проблеми держави і права. - 2003. - Вип. 21. - С. 91-95. ; Sanzharuk T. O. Poniattia «subiekt prava» ta «subiekt pravovidnosyn»: pytannia rozmezhuvannia / T. O. Sanzharuk // Aktualni problemy derzhavy i prava. - 2003. - Vyp. 21. - S. 91-95.

15. Теремецький В. І. Податкові правовідносини в Україні : моногр. / В. І. Теремецький. – Харків : Діса плюс, 2012. - 648 с. ; Teremetskyi V. I. Podatkovyi pravovidnosyny v Ukraini : monohr. / V. I. Teremetskyi. – Kharkiv : Dysa plus, 2012. – 648 s.

V. Teremetskyi
Y. Zhuravel

CONCEPT OF TORTIOUS LEGAL RELATIONS AND THEIR MAIN FEATURES

The article is focused on studying the concept, content and essence of the definition of “tortious legal relations”. The scientific works in the researched sphere have been analyzed. The author has indicated that there are gaps in the interpretation of the term of “tortious legal relations” in its classical meaning and the place of this type of public relations in the legal system of Ukraine. It has been proved that most of scientific works do not reveal the meaning of this term, but its certain features were only indirectly analyzed in one way or another. The relevance and necessity of formulating the author’s definition of the term of “tortious legal relations” have been substantiated. The author has offered to understand this definition as relations regulated by legal norms arising in connection with the commission of an offense (tort), establishment of the tort’s fact, the use of state coercion during the process of bringing the subject of the committed illegal act to one of the types of legal liability, restoration of violated rights and freedoms and compensation for damage.

Considerable attention has been paid to the novelties of national legislation on amendments to some codified acts of substantive and procedural law; the author has provided comments on the suggested amendments. It has been noted that the legislative enshrinement of the term of “criminal offense”, as well as the division of criminal offenses into crimes and misdemeanors and the selected criteria for such division is the most controversial.

The components of the term of “tortious legal relations”, namely: the terms “tort” and “legal relations” have been revealed. It has been stated that tortious legal relations arise at the time of tort’s commission and are part of the legal relations. The issue of classification

of legal relations and their features has been studied. Characteristic features of tortious legal relations have been revealed. It has been concluded that tortious legal relations, which are the component of legal relations and have all their features arise during the commission of a tort by a subject of legal liability.

Key words: *tort, legal relations, tortious legal relations, classification, features, tort's subject.*

Стаття надійшла до редакції 30.04.2020 р.

УДК 342.6(477)

О. І. Романовська

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті здійснено ґрунтовний аналіз сутності поняття та структури адміністративно-правового статусу органів державної виконавчої служби в Україні, який є складним та багатоетапним процесом, так як передбачає необхідність висвітлення особливостей функціонування органів державної виконавчої служби у правовій системі України. Метою статті є повне дослідження адміністративно-правового статусу органів державної виконавчої служби в Україні для якого автором проаналізовано такі правові категорії як «статус», «правовий статус», «адміністративно-правовий статус» та сформулювало їх особливості. Надано авторське визначення правового статусу як сукупність нормативно-врегульованих суб'єктивних прав, юридичних обов'язків та відповідальності учасників відповідних правовідносин, котрі формулюють правове становище фізичних та юридичних осіб в суспільстві. Його особливостями є: визначається правовий статус як наявність прав та обов'язків лише у фізичних особах; неоднозначність трактування правового статусу та його різновидів; визначається наявністю правового взаємозв'язку суб'єкта права із іншими суб'єктами, а також включає в себе увесь діапазон відносин (зв'язків) суб'єкта права; формулює індивідуальні особливості суб'єктів права та віддзеркалює їх фактичний стан у системі відповідних відносин у визначених умовах; наділений універсальним характером, що охоплює різноманітні статуси суб'єктів права, як індивідуальних так і колективних; визначається правова позиція (становище) суб'єкта права у відповідних взаємовідносинах з іншими суб'єктами, яка не залежить від участі суб'єкта у конкретних правовідносинах. Відповідно, при наділенні суб'єкта права правовим статусом визначає відповідне його положення відносно інших суб'єктів права; застосовується як до фізичних осіб (особи, громадянина, працівника органів публічної адміністрації, державного службовця, керівника), так і до юридичних осіб (органів публічної адміністрації, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій) тощо; специфіку та особливості відмінних галузей права відображає такий різновид правового статусу, як галузевий правовий статус, а саме для галузі адміністративного права цим різновидом є адміністративно-правовий статус.

Ключові слова: *статус, правовий статус, адміністративно-правовий статус, органи державної виконавчої служби.*

DOI 10.34079/2226-3047-2020-10-19-89-96